

Dossier

Over allianties en samenwerkingsverbanden tussen de culturele sector en andere sectoren met het oog op het vergroten van draagvlak, is maar weinig concrete informatie voorhanden. Deze Boekman voorziet in een lacune. Over het maatschappelijke belang van kunst en cultuur is daarentegen wel veel relevant materiaal beschikbaar. Het dossier bevat een kleine selectie van titels van documenten over deze onderwerpen uit de bibliotheekcatalogus van de Boekmanstichting, verschenen sinds 2007. Martine Meddens verzamelde de titels en verzorgde ze van een annotatie. Documenten met een signatuur zijn in papieren versie beschikbaar. Documenten zonder signatuur zijn artikelen uit tijdschriften of digitale documenten, te raadplegen in de bibliotheek. Een aantal titelbeschrijvingen is bovendien voorzien van een digitale bronverwijzing. Voor diegenen die zich verder in het onderwerp willen verdiepen is er vanzelfsprekend meer literatuur in de bibliotheek te vinden, ook uit de jaren voor 2007. In het kant-en-klare virtuele dossier over het maatschappelijk belang van kunst, op de website van de bibliotheek, bevinden zich ruim vierhonderd titels van documenten.

Nederland

Donker, B. (2011)

Liever een gulle schenker dan een vriend. Schouwburggen willen hun 'vrienden' niet pampieren, maar opleiden tot donateur. In: **NRC Handelsblad**, 24 maart. Dat het aantal leden van culturele vriendenverenigingen groot is, zegt veel over het draagvlak voor kunst en cultuur. Sandra Jongenelen brengt de situatie nader in kaart in haar artikel in deze Boekman. Nu de cultuursubsidies onder druk staan, zoeken culturele instellingen naar nieuwe, meer lucratieve vormen van vriendenverenigingen.

Bolink, M. (2010)

De erfgoedsector onder de loep: een inventarisatie van zijn maatschappelijke relevantie. Amsterdam: Erfgoed Nederland, 81 p.

www.erfgoednederland.nl/upload/documenten/onderzoek-marloes-bolink-maatschappelijke-relevantie-2010.pdf

Tegen de achtergrond van de economische crisis en de geplande bezuinigingen op de kunstsubsidies door het kabinet-Rutte is er een toenemende maatschappelijke behoefte aan de legitimering van het nut en de noodzaak van cultuur. De cultuursector zou 'maatschappelijk relevanter' moeten zijn. Wat wordt hier precies mee bedoeld? Dit onderzoek naar de interpretatie en rol van maatschappelijke relevantie in de erfgoedsector geeft een eerste aanzet tot begripsverheldering. Het resultaat is een inventarisatie van de argumenten waarmee de maatschappelijke relevantie van erfgoed (archieven, musea, monumenten en archeologie) wordt onderbouwd, op basis van gesprekken met verschillende erfgoeddeskundigen en subsidiegevers.

Buenen, W. (eindred.) (2010)

Intelligentie, geluk en gezondheid: wat de wetenschap zegt over de effecten van kunst en cultuur.

Amsterdam: Paradigma, 64 p.
Signatuur: 10-476

De afgelopen tien jaar is er veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van kunst op de maatschappij. Het blijkt dat passieve en actieve kunstbeoefening mensen slimmer, gezonder en gelukkiger maakt. Zou kunst nog steeds als een kostenpost worden gezien wanneer blijkt dat een van de positieve effecten van kunst is dat er bijvoorbeeld minder bejaardenhuizen en revalidatiecentra nodig zijn? En dat scholen efficiënter kunnen opereren? De redactie van Faqt.nl, een populairwetenschappelijke nieuwssite, geeft een overzicht van recent Nederlands en internationaal onderzoek naar de effecten van kunst en cultuur.

Mazure, R. (2010)

Kunst en cultuur missen de profilering van de sport.

In: **Kaap Kunst**, jrg. 2, nr. 8, 7-10.

De overheid verwacht tegenwoordig van zowel kunst en cultuur als sport dat het bijdraagt aan het vergroten van de sociale cohesie in de samenleving. Dat betekent dat beide sectoren zich moeten inspannen om jongeren, allochtonen en mensen in achterstandssituaties te bereiken. De sport lijkt daarin makkelijker te slagen dan kunst en cultuur, blijkt uit een gesprek tussen Peter Grooten, directeur van het Utrechtse Centrum voor de Kunsten (UCK) en Nico Kooij, federatie-manager van de Utrechtse omnisportvereniging Kampong.

Nederlof, J. (2010)

Staat van het theater 2010.

Amsterdam: 10 p, 292 kb.

www.tf.nl/Assets/Uploads/Documents/Staat%20van%20het%20Theater%202010.pdf

In de Staat van het theater 2010, de jaarlijkse lezing ter gelegenheid van de opening van het theaterseizoen, betoogt actrice en scenario-schrijfster Joan Nederlof, dat het theater zich meer moet richten op de verbinding met de hedendaagse wereld in plaats van op het werven van publiek. Nederlof vraagt zich af waarom we er niet in slagen op adequate wijze uit te leggen dat theater de moeite van het verdedigen waard is.

Tepaske, E. (et.al.) (2010)

Betekenis van kunst en cultuur in het dagelijks leven: definitief rapport.

Amsterdam: Cultuur-Ondernemen, 83 p.

www.cultuur-ondernemen.nl/documents/10156/c4b77d5a-4ed2-458b-b7f4-3ba234728c25

Uit onderzoek van Motivaction,

in opdracht van de stichting Cultuur-Ondernemen, blijkt dat het draagvlak voor (subsidiering van) kunst en cultuur bij het Nederlandse publiek groter is dan algemeen wordt aangenomen. Een overgrote meerderheid van de Nederlanders vindt dat kunst en cultuur voor iedereen van belang is. Ruim 70 procent vindt bovendien dat de overheidsuitgaven aan kunst en cultuur niet te hoog zijn.

Zonder auteur (2010)

Waarom cultuur?

Amsterdam: LAgroup Leisure & arts consulting, 189 kb.

www.waaromcultuur.nl/

Wat is de waarde van kunst en cultuur? En voor wie heeft het waarde? De website www.waaromcultuur.nl is een eerste aanzet op een antwoord op deze vragen. Er is aandacht voor de betekenis van kunst en cultuur voor de ontwikkeling van mensen, de economie, samenleving en de kwaliteit van steden. De website probeert een bijdrage te leveren aan de discussie over het nut, de noodzaak en waarde van kunst en cultuur, in de vorm van twintig argumenten waar politici, ambtenaren, kunstproducenten, directeuren en medewerkers van culturele instellingen en het (kunstvak)onderwijs hun voordeel mee kunnen doen.

Heemskerk, F. (2009)

Bedrijfsleven en kunstsector, nieuwe allianties.

Den Haag: Ministerie van Economische Zaken, 97 kb.

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/creatieve-industrie/documenten-en-publicaties/toespraken/2009/12/15/bedrijfsleven-en-kunstsector-nieuwe-allianties.html

De kunstsector kan veel betekenen

voor het Nederlandse bedrijfsleven, maar het is geen vanzelfsprekende alliantie, aldus staatssecretaris Heemskerk op 8 december 2009 in zijn toespraak tijdens de bijeenkomst 'Bedrijfsleven en Kunstsector' van VNO-NCW en Holland Art Cities. Hij noemde het kunst- en cultuurevenement Holland Art Cities een goed voorbeeld van een inspirerende alliantie tussen de kunstsector en de toeristische sector. Er kwamen dertien tentoonstellingen uit voort die 1,8 miljoen bezoekers trokken in nog geen jaar tijd.

Leden, J. van der (2008)

Leve de kunstlobby?!

Amsterdam: Boekmanstichting, 65 kb

www.boekman.nl/documenten/projecten_kunstlobby_verslag080618.pdf

Op 18 juni 2008 vond in de Doopsgezinde Singelkerk te Amsterdam het Boekmandebat plaats over de parallellen tussen de algemene lobbyprincipes en de kunstlobby. Hoofdspreker was prof. dr Rinus van Schendelen, hoogleraar Politicologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij ging in op drie vragen: Hoe volwassen is de kunstlobby? Hoe innovatief is zij in haar technieken? Hoe is het draagvlak voor kunst en cultuur in de samenleving te vergroten? Het ontbreekt de kunstlobby aan intelligentie en creativiteit, legde hij uit. Voor het creëren van draagvlak is het noodzakelijk om vroegtijdig je belanghebbenden te mobiliseren, alsook het opstellen van je shortlist, longlist en restlist. De huidige kunstlobby is niet innovatief en grensverleggend, maar ouderwets. In deze Boekman staat een interview met Van Schendelen, waarin hij reageert op

de vraag of de kunstsector iets heeft opgestoken van zijn pleidooi.

Twaalfhoven, A. (hoofddred.) (2008) **Boekman 77: Het belang van kunst.**

Boekman, jrg. 20, nr. 77, 1-128.

Signatuur: 08-676A

www.boekman.nl/boekman_77_inhoud.html

In dit themanummer van Boekman wordt vanuit verschillende invalshoeken licht geworpen op het belang van kunst. Hoe legitimeren overheden het cultuurbeleid? Is kunst een basisbehoefte van de mens? Kan kunst groeperingen insluiten of uitsluiten? Doet de economische waardering recht aan het vermogen van kunst? Is kunst het wondermiddel in de gezondheidszorg? Kunstbeleving, de intrinsieke waarde van kunst en de vraag of kunst een basisbehoefte is, komen aan bod. Charlotte De Groot benoemt de positieve effecten op welzijn en gezondheid.

Goedhart, S. (et al.) (2007)

Een brede kijk op de belangstelling voor kunst en cultuur: een eerste verkenning.

Amsterdam: Motivaction, 59 p.

Signatuur: 07-320

www.kunstenaarsenco.nl/sbeos/doc/file.php?nid=1346

In opdracht van Kunstenaars&CO onderzocht Motivaction hoe groot de rol van kunst en cultuur is in het dagelijkse leven van de Nederlandse bevolking. Het betreft een eerste verkennend en exploratief onderzoek met als doel inzicht en overzicht te krijgen op basis waarvan beleidsuitgangspunten kunnen worden gevormd. De belangrijkste onderzoeksvragen waren: Welke houding heeft de Nederlandse bevolking ten aanzien van kunst en cultuur, ofwel in hoeverre is er draagvlak voor kunst

en cultuur? Hoeveel Nederlanders beoefenen of nemen deel aan diverse vormen van kunst en cultuur? Met welke motivatie wordt deelgenomen aan of worden bepaalde vormen van kunst en cultuur beoefend?

Internationaal

Hamersveld, I. van, en A. Twaalfhoven (eindred.) (2011) **CPU Newsletter. 'Supporting the arts in spinning times'.**

Amsterdam: Boekmanstudies www.boekman.nl

Het eerste nummer van Cultural Policy Update (CPU), het internationale Engelstalige e-journal van Boekmanstudies, staat in het teken van draagvlak creëren voor de kunsten van Azië tot Australië. In grote delen van de wereld staan cultuur en cultuurbeleid op dit moment onder druk. Wereldwijd zijn andere strategieën nodig als gevolg van globalisering, economische recessie, et cetera. Uitwisseling van gedachten en analyses is daarom meer dan ooit nodig. In verschillende artikelen uit binnen- en buitenland worden ondersteuningsmodellen uit Europa, Azië en Australië onder de loep genomen. Bijdragen van Ineke van Hamersveld, Kees Vuyk, Vesna Čopič (Slovenië), Dirk De Wit (België), Clive Gray (Groot-Brittannië), Jennie Jordan (Groot-Brittannië), S. Ananth (Indië), Ivana Jirasek (Australië) en Andreas Johannes Wiesand (Duitsland). Voor het gratis downloaden van de eerste aflevering van CPU: www.boekman.nl/culturalpolicyupdate.html. Hieronder staat een aantal titels uit het literaturoffice uit deze CPU.

Kushner, R.J. en R. Cohen (2011) **National Arts Index 2010.**

An annual measure of the vitality of arts and culture in the United States 1998-2009.

Washington: Americans for the Arts, 5,3 mb.

www.americansforthearts.org/pdf/information_services/art_index/NAI_report_w_cover_opt.pdf

De National Arts Index, van de organisatie American For the Arts, biedt een graadmeter voor de vitaliteit van het Amerikaanse kunstbestel. De index beslaat een periode van twaalf jaar (1998-2009) en bestaat uit 81 cultuurgerelateerde indicatoren op nationaal niveau. Met de index wordt het mogelijk in één opslag vast te stellen hoe het is gesteld met de vitaliteit van de culturele sector.

Madden, Chr. (2010)

National arts advocacy campaigns. Overview of case studies and good practice.

Strawberry Hills: International Federation of Arts Councils and Culture Agencies, 1 mb.

media.ifacca.org/files/Dart16advocacy.pdf

De International Federation of Arts Councils and Culture Agencies (Ifacca) heeft onderzocht hoe in de kunstsector in diverse landen draagvlak voor kunst en cultuur wordt gecreëerd in de kunstsector door middel van promotiecampagnes van kunstfondsen. Het rapport, gebaseerd op deskresearch en enquêtes, biedt een overzicht van de succesfactoren. Acht casestudies van de campagnes van onder andere Americans for the Arts, National Endowment for the Arts (Verenigde Staten) en Arts Council England and Culture pour tous (Québec) staan centraal.

Zonder auteur (2010)

The arts ripple effect: a research-based strategy to build shared responsibility for the arts.

Cincinnati: Fine Arts Fund, 4 mb.
www.fineartsfund.org/arts_ripple_effect

Onderzoek van het Fine Arts Fund in Cincinnati (VS) naar welke communicatiemiddelen er moeten worden ingezet om, op regionaal niveau, het draagvlak voor kunst en cultuur te vergroten. Belangrijk blijkt om in de communicatie de nadruk te leggen op het belang van kunst en cultuur voor de regio, in plaats van op het individuele belang.

Bakhshi, H., R. Desai en A. Freeman (2009)

Not rocket science: a roadmap for arts and cultural R&D.

Mission Models Money, 441 kb.
www.missionmodelsmoney.org.uk/papers/not-rocket-science/

De auteurs bepleiten dat culturele organisaties meer gebruikmaken van de mogelijkheden van Research & Development (R&D). Dit instrument wordt vooral toegepast bij commerciële organisaties en om de verkeerde redenen niet in de culturele sector. R&D biedt aanknopingspunten voor nieuwe vormen van publiekswerving, het herdefiniëren van de verhouding van culturele organisaties tot de publieke en de particuliere sector en het vergroten van draagvlak voor kunst en cultuur.

Zakaras, L. en J.F. Lowell (2008)

Cultivating demand for the arts: arts learning, arts engagement and state arts policy.

Santa Monica: RAND, 1,3 mb.
www.wallacefoundation.org/NR/rdonlyres/26F2BAD4-70B3-41FE-82B5-EA08BF970A99/0/

CultivatingDemandfortheArts.pdf

Het aantal kunst- en cultuurconsumenten in de Verenigde Staten neemt af. Het Amerikaanse non-profit onderzoekscentrum RAND (Research and Development) onderzoekt hoe deze ontwikkeling kan worden gekeerd. Welke rol kan de overheid spelen bij het bevorderen van de vraag naar kunst? De auteurs leggen de nadruk op het belang van kunsteducatie bij het stimuleren van belangstelling voor kunst en cultuur.

Zonder auteur (2008)

What people want from the arts: findings from the arts debate.

London: Arts Council England, 487 kb.

www.artscouncil.org.uk/publication_archive/what-people-want-from-the-arts/

In oktober 2006 startte de Arts Council in Engeland een omvangrijk kwalitatief onderzoek naar de financiering en de waardering van kunst en cultuur in Engeland. Het onderzoek werd uitgevoerd onder vijftienhonderd respondenten, zowel particulieren als organisaties. Een van de vele conclusies is dat de meeste Engelsen geloven dat kunst niet alleen een belangrijke rol speelt in hun leven, maar ook in de samenleving als geheel.